

Lessen van Calvijns Institutie in crisistijd

'CORONA' ALS AANSPORING TOT DE KROON DES LEVENS

Geen woord is er in deze heftige tijden dat zo dikwijls valt – bij monde en in geschrifte – als het c-woord: coronavirus, coronapandemie, coronacrisis... Eerder dachten we het in deze maanden van 75 jaar bevrijding vooral te zullen hebben over de v van victorie, vrede en vrijheid. Dat werd snel anders.

Een nieuwe vijand is opgedoken in de vorm van dit levensbedreigende virus. De maatregelen waaraan we ons te houden hebben, beperken ons flink in onze vrijheid van bewegen. En het is maar de vraag wanneer dit virus overwonnen zal zijn. Oorlog dus! Zoals gezegd: deze omstandigheden houden ons allemaal erg bezig. De kranten schrijven over vrijwel niets anders. De nieuwsmedia geven ons van uur tot uur de stand van zaken door. Het duizelt voor wie het allemaal wenst te volgen. En wie ervaart het niet aan den lijve? In welke mate dan ook.

Wat de berichten via de media betreft – op verschillende manieren en vanuit een diversiteit aan invalshoeken horen, zien en lezen we erover. Allereerst feitelijk natuurlijk. Over de stijgende aantallen ziekenhuisopnamen en de slinkende voorraad aan bedden op de IC's. Over het aantal overledenen tot nu toe. Prognoses van wat ons nog te wachten staat worden ons niet onthouden. Met telkens weer de nodige bijstellingen. Maar ook beschouwingen over hoe het allemaal zo kon gebeuren. Door prof. Henk Jochemsen bijvoorbeeld, over *Corona-epidemie*

als cultuurcrisis [RD 27 mrt 2020]. Ik noem daaruit: de doorgeslagen economische globalisering, de mondiale stromen van mensen en goederen, het streven naar winstmaximalisatie van bedrijven, de roofbouw op de natuur door de industriële landbouw, en zo nog enkele ontwikkelingen. Goed om deze bril aangereikt te krijgen. Tot lering! Of zou het al te laat zijn?

Dieper nog graven de pogingen tot principiële duiding van deze crisis. In hetzelfde artikel maakt Jochemsen een opmerking die hout snijdt: "De coronacrisis ontmaskert de pretentie in onze cultuur dat het leven prima leefbaar is zonder God. Die schiet nu tekort. Maar we zoeken hulp nog altijd bij de techniek..."

Enkele dagen eerder al liet prof. Frank Koerselman uit zijn mond optekenen dat in de westerse samenleving "autonomie tot dogma is verheven" [RD 24 mrt 2020]. Hij voegde er aan toe dat het hem was opgevallen "dat kerken momen-

teel vrijwel geen rol van betekenis spelen. Mensen lijken er ook geen behoefte aan te hebben. De secularisatie is zo ver doorgedrongen dat ze zelfs in deze tijd van beproeving niet meer dan anders de toevlucht nemen tot de gevestigde godsdiensten.” Een constatering die pijn doet.

Een roepstem

Moeten we spreken van een oordeel van God? Heeft de heilige God dat virus ons gestuurd als een roepstem? Ja!, schrijft de christelijke gereformeerde predikant P.D.J. Buijs [www.abcvanhetgeloof.nl]. Ja zeker, zo bevestigen enkelen van zijn collega's [www.bewaarhetpand.

nl]. Niet om met de vinger te wijzen naar een bepaald deel van ons volk, en zelf min of meer vrijuit te gaan. De nood van onze samenleving is ons aller nood. En haar schuld is ons aller schuld. “Voordat de kerk oordelend over de wereld spreekt, zal ze naar binnen keren”, aldus dr. ir. J. van der Graaf [RD 26 mrt 2020], met verwijzing naar een woord van de Heere via de profeet Jesaja “Ga, Mijn volk. Treed uw kamers binnen, sluit uw deuren achter u. Verberg u voor een ogenblik, totdat de gramschap over is.”

Er is nog een aspect. De troost van de christelijke hoop. De laatste maanden houd ik me vrijwel dagelijks bezig met de bestudering van

de *Institutie van Calvijn*. Veel jaren geleden las ik dit *magnum opus* van de Geneefse reformator in de bewerking van Sizoo. Nu sinds een jaar of tien de sublieme vertaling van dr. C.A. de Niet beschikbaar is, gingen er maar weinig maanden voorbij dat ik niet in die twee vorstelijke banden grasduinde. Maar van een opnieuw integraal doorploegen kwam het nog niet. Tot voor kort dus.

Inmiddels arriveerde ik ergens midden in Boek 3: *De wijze waarop wij deel krijgen aan de genade van Christus, welke vruchten daaruit voor ons voortkomen en wat dit in ons uitwerkt*. In dat derde onderdeel behandelt Calvijn dus de leer van het heil. Wat de Bijbelse omschrijving van

De dood heerst in geheel Europa.

het geloof is; wat we dienen te verstaan onder wedergeboorte en bekeering. Calvijn verklaart het allemaal omstandig en gefundeerd. Welnu, in dat kader stelt hij ook de inhoud van het christelijke leven aan de orde. Nota bene nog voordat hij toekomt aan zijn uiteenzetting van de rechtvaardiging door het geloof.

Juist deze week arriveerde ik bij de hoofdstukken over het leven van de christen, ofwel de heiliging. De kern daarvan is volgens Calvijn de zelfverloochening [hoofdstuk 7]. Een belangrijk aspect van die zelfverloochening bestaat in het kruisdragen [hoofdstuk 8]. Het daarop volgende hoofdstuk gaat over wat Calvijn noemt: de overdenking van het toekomstige leven [hoofdstuk 9].

Het is bij elkaar zoiets als een drieluik: een middenpaneel en twee zijpanelen. “We zouden kunnen zeggen dat de overdenking van het toekomstige leven de eigenlijke spits van de heiliging is. Calvijn noemt de doding van het vlees de negatieve zijde van de heiliging, terwijl hij de overdenking van het toekomstige leven aanduidt als haar positieve zijde.”

Zelfverloochening

Het was niet voor het eerst dat ik die bekende hoofdstukken las. De hoogleraren prof. A. Baars en prof. A. de Reuver schreven er in diverse publicaties trouwens ook mooie dingen over. Maar dit keer las ik het anders. Met directe toepassing op mezelf. Het dreigende coronavirus drong me ertoe. Ik kon niet ontkomen aan die toetsing. Ik volsta nu maar met het geven van enkele citaten. Allereerst uit het hoofdstuk over de zelfverloochening.

Een belangrijk aspect van die zelfverloochening bestaat in het kruisdragen.

“Wij geloven dat het alleen aan Gods zegen te danken is als wij voorspoed hebben en het ons naar wens gaat en dat ons zonder die zegen allerlei ellende en rampspoed te wachten staat. Maar als dit zo is, moeten we ons ook niet meer verlaten op eigen inzicht of bedrevenheid noch steunen op de gunst van mensen of ons vertrouwen stellen op een ijdele waan van geluk en langs die weg nog begerig naar rijkdom en eer blijven streven. Nee, wij moeten altijd de ogen op de Heere gevestigd houden om ons door Hem te laten leiden tot de bestemming die Hij in Zijn voorzienigheid voor ons bepaald heeft, hoe die ook mag zijn.” [3.7.9]

“Wie zichzelf niet geheel en al aan de Heere toevertrouwt dat hij zich in alle omstandigheden van het leven door Gods leiding laat regeren, heeft dan ook nog niet de gepaste zelfverloochening bereikt. Maar wie werkelijk zo gezind is, zal zichzelf, wat er ook gebeurt, niet ongelukkig achten of zich met verwijten aan God over zijn lot beklagen. Hoe nodig deze gemoedsgesteldheid is, wordt wel duidelijk als je bedenkt, wat ons allemaal kan overkomen. De ene ziekte na de andere belaagt ons telkens weer. Nu eens woedt de pest, dan weer worden wij gekweld door de rampspoed van een oorlog... (...) Daarentegen is dit de regel

der vroomheid dat alleen Gods hand over voor- en tegenspoed beslist en die bestuurt.” [3.7.10].

Deze vermanende – en tegelijkertijd bemoedigende – woorden ontleende ik dus aan het ‘linker zijpaneel’, over de zelfverloochening [*abnegatio*], het negatieve aspect van de heiliging. Het zou nuttig kunnen zijn ook nog eens aandachtig te kijken naar het middenpaneel, over het kruisdragen. Waar Calvijn wijst op wat dat dragen van het kruis voor vruchten geeft: vertrouwen op Gods macht, hoop op God, geduld en gehoorzaamheid, en erkenning van de vaderlijke kastijding.

Toekomstige leven

Maar ik kies nu voor dat rechter paneel. Werkelijk een gouden kleinnood! Over de overdenking van het toekomstige leven, de *meditatio futurae vitae*. Calvijn zet dit hoofdstuk in met de stelling dat de verdrukkingen die een christen onder zijn kruis ondergaat een tweeledig doel hebben, namelijk “dat wij eraan wennen het tegenwoordige leven te verachten en als gevolg daarvan onszelf aansporen om het toekomstige leven te overdenken.” [3.9.1].

Geen misverstand: de reformator bedoelt niet het leven *als zodanig* te verachten, maar wel “in zoverre het ons onderworpen houdt aan de zon-

Calvijn.

de.” [3.9.4]. Ondertussen beschrijft hij dat leven der hoop met krasse woorden. “Niemand maakt vorderingen in de school van Christus als hij niet met blijdschap uitziet naar de dag van zijn dood en die van de opstanding. (...) Hij zal immers komen als onze Verlosser, die ons uit deze peilloze afgrond van alle

“Zalig die heimwee hebben, want zij zullen zeker thuis komen.”

rampspoed en ellende zal halen en ons zal leiden tot de zalige erfenis van het leven en Zijn heerlijkheid.” [3.9.5].

Calvijn laat in zijn hart zien als hij daarna schrijft over de troost die dit uitzien biedt. “De gelovigen zullen de dag voor ogen hebben waarop de Heere Zijn gelovigen in de rust van Zijn koninkrijk zal opnemen, elke traan van hun ogen zal afwissen, hun de mantel der glorie en der vreugde zal aantrekken, de onuitsprekelijke heerlijkheid van Zijn genietingen zal voeden, hen verheffen zal tot de gemeenschap van Zijn verheven staat, kortom,

hen zal verwaardigen te delen in Zijn geluk. (...) Dit is werkelijk onze enige troost!” [3.9.6].

Om het met Jung Stilling te zeggen, ooit overgenomen door ds. J.T. Doornenbal: “Zalig die heimwee hebben, want zij zullen zeker thuis komen.” Zij zullen immers de kroon des levens [*corona vitae*] ontvangen. Daarom mag deze overdenking met recht een *meditatio coronae vitae* genoemd worden!

Ds. J.M.J. Kieviet is voorzitter van
Protestants Nederland

Mededeling bestuur

Geachte leden/abonnees van Protestants Nederland,

- In verband met de coronacrisis is de jaarvergadering, die normaal gesproken in de maand mei wordt belegd, uitgesteld tot het najaar. U ontvangt hierover op een later tijdstip nader bericht.
- Al onze leden/abonnees hebben in februari een acceptgiro ontvangen met het verzoek om de contributie van het lopende jaar te voldoen. Mocht u dit nog niet hebben gedaan, wilt u dit dan voor het eind van deze maand alsnog doen? U vindt het bankrekeningnummer ook in het colofon van ons blad. Bij voorbaat dank!

Bestuur en redactie.